

אלא נמורה אם מחוסה אם סמוכה. ולהרמב"ם ידאי בריך לשיר בתלמי טעם שמתחיל יהיה לומר כשיעור עד לחיובם שיהיה לומר מחוסה לרעמו כמו שנמצא בדברי פרק ה' (הל' ג"ח י"ג). ופרי"ז (משן ט"ו ק' ע"ח) כתב זה לומר ומסקין (כע' דמלכות שמתחילת ולי עמדינו מחוסה שפיר דמי וזמיראלמי דמגילה סיסק ר"ג ק' ט"ו) דפסוקה בערה ומלרין לתר ע"כ עם פתוחה פתוחה פתוחה מחוסה מחוסה מכאן ומכאן מחוסה וקבלתי כן הספרים לא שמה פתוחה לומר שפוחה שיעור תשע ארבעה (לע"ז סדור קדמונים או נ' ארבעה לדבר מסכה סופרים ולא שמה פתוחה לגמרי מחוסה טעם כן יהיה פתוחה נמורה אלא תחלק שיעור הפתוחה לכאן ולכאן פתוח משלם ארבעה בסוף ובשערין בסוף טעם ופתוח משלם ארבעה במחלה טעם במקום שמתחיל והיה אם שמוע להכירלה בעלמה לפי שאין ממוכה נמורה וזו היא סמוכה נמורה מאחר שאין שיעור פתוחה לא במחלה ולא בסוף כן וסימא שאמר בלשון רמב"ם פרשיוסיה מחוסים והלא אין כאלו אלא הספק אחד בין שמוע ליהיה אם שמוע וכמו רבינו שמשון (הפ"י מחמה לא' ד"ה ועשה) מהם דקסבר על הארץ בסוף

יד ובזרבה (ט"ו) מחוסה לראשונה מאחר כלפי ובזרבה פתוחה לראשונה שמוע: פ"ו וכתב אדוני אבי ו"ל נהגו (ט"ו) לכתוב שדי (ט) מבחורין על הירידה שבין

פרשה לפרשה. וכן נודעים באשמונו ובזרפת לכתוב מבחורין כנגד י"י אלהינו י"י שם של י"ד ארבעות הסמיכות לארבעות של י"י אלהינו י"י כאלפא ביתא (י"ו) והם כוונו במרכסו כוונו. אבל במכספים אין להוסיף מאומה ולא לעשות חותמות לפי שנראה כאלו מבחורין לעשות ל"ו קמיע לשמירה אלא ירשה המצוה בתקנה לקיים מאמר הבורא יתברך והוא שומרנו וצ"ל ה' על יד ישיגנו עד כאן. וכן כתב הרמב"ם מנהג לכתוב מבחורין שדי אבל אלו שכתבתי אין שמות או פסוקים או חותמות הן בכלל שאין להם חלק לעולם הבא שאלו הטעמים לא די להם שבטלו המצוה אלא שיעשו מצוה גדולה שהיא יהוד שמו של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאלו היא קמיע של הצאת עצמן כמו שיעלה בלבם הסכל שזה הדבר מרובי בהבלי העולם:

שטה אחרונה וכן א"י נהגו אבל מקצת העולם נהגו על הארץ בתלמי טעם שמתחיל יהיה לומר כשיעור עד לחיובם שיהיה לומר מחוסה לרעמו כמו שנמצא בדברי פרק ה' (הל' ג"ח י"ג). ופרי"ז (משן ט"ו ק' ע"ח) כתב זה לומר ומסקין (כע' דמלכות שמתחילת ולי עמדינו מחוסה שפיר דמי וזמיראלמי דמגילה סיסק ר"ג ק' ט"ו) דפסוקה בערה ומלרין לתר ע"כ עם פתוחה פתוחה מחוסה מחוסה מכאן ומכאן מחוסה וקבלתי כן הספרים לא שמה פתוחה לומר שפוחה שיעור תשע ארבעה (לע"ז סדור קדמונים או נ' ארבעה לדבר מסכה סופרים ולא שמה פתוחה לגמרי מחוסה טעם כן יהיה פתוחה נמורה אלא תחלק שיעור הפתוחה לכאן ולכאן פתוח משלם ארבעה בסוף ובשערין בסוף טעם ופתוח משלם ארבעה במחלה טעם במקום שמתחיל והיה אם שמוע להכירלה בעלמה לפי שאין ממוכה נמורה וזו היא סמוכה נמורה מאחר שאין שיעור פתוחה לא במחלה ולא בסוף כן וסימא שאמר בלשון רמב"ם פרשיוסיה מחוסים והלא אין כאלו אלא הספק אחד בין שמוע ליהיה אם שמוע וכמו רבינו שמשון (הפ"י מחמה לא' ד"ה ועשה) מהם דקסבר על הארץ בסוף

פ"ו וכתב אדוני אבי ו"ל נהגו לכתוב שדי מבחורין וכו' וזהו ידאי בריך לשיר בתלמי טעם שמתחיל יהיה לומר כשיעור עד לחיובם שיהיה לומר מחוסה לרעמו כמו שנמצא בדברי פרק ה' (הל' ג"ח י"ג). ופרי"ז (משן ט"ו ק' ע"ח) כתב זה לומר ומסקין (כע' דמלכות שמתחילת ולי עמדינו מחוסה שפיר דמי וזמיראלמי דמגילה סיסק ר"ג ק' ט"ו) דפסוקה בערה ומלרין לתר ע"כ עם פתוחה פתוחה מחוסה מחוסה מכאן ומכאן מחוסה וקבלתי כן הספרים לא שמה פתוחה לומר שפוחה שיעור תשע ארבעה (לע"ז סדור קדמונים או נ' ארבעה לדבר מסכה סופרים ולא שמה פתוחה לגמרי מחוסה טעם כן יהיה פתוחה נמורה אלא תחלק שיעור הפתוחה לכאן ולכאן פתוח משלם ארבעה בסוף ובשערין בסוף טעם ופתוח משלם ארבעה במחלה טעם במקום שמתחיל והיה אם שמוע להכירלה בעלמה לפי שאין ממוכה נמורה וזו היא סמוכה נמורה מאחר שאין שיעור פתוחה לא במחלה ולא בסוף כן וסימא שאמר בלשון רמב"ם פרשיוסיה מחוסים והלא אין כאלו אלא הספק אחד בין שמוע ליהיה אם שמוע וכמו רבינו שמשון (הפ"י מחמה לא' ד"ה ועשה) מהם דקסבר על הארץ בסוף

יד ובזרבה (ט"ו) מחוסה לראשונה מאחר כלפי ובזרבה פתוחה לראשונה שמוע: פ"ו וכתב אדוני אבי ו"ל נהגו (ט"ו) לכתוב שדי (ט) מבחורין על הירידה שבין

פרשה לפרשה. וכן נודעים באשמונו ובזרפת לכתוב מבחורין כנגד י"י אלהינו י"י שם של י"ד ארבעות הסמיכות לארבעות של י"י אלהינו י"י כאלפא ביתא (י"ו) והם כוונו במרכסו כוונו. אבל במכספים אין להוסיף מאומה ולא לעשות חותמות לפי שנראה כאלו מבחורין לעשות ל"ו קמיע לשמירה אלא ירשה המצוה בתקנה לקיים מאמר הבורא יתברך והוא שומרנו וצ"ל ה' על יד ישיגנו עד כאן. וכן כתב הרמב"ם מנהג לכתוב מבחורין שדי אבל אלו שכתבתי אין שמות או פסוקים או חותמות הן בכלל שאין להם חלק לעולם הבא שאלו הטעמים לא די להם שבטלו המצוה אלא שיעשו מצוה גדולה שהיא יהוד שמו של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאלו היא קמיע של הצאת עצמן כמו שיעלה בלבם הסכל שזה הדבר מרובי בהבלי העולם:

דרכי משה

(א) בשלבי (פ"ג) מה שנהגו לכתוב זה השם יתרו משאר שמות ספר ששים או טריקין שומר דירת ישראל. וכתב הפרי"ז בהלכות קטנות (דף ע"ג ע"ב) (פ"י חקקט"ו ח' ע"ב) אמרין בהלכות גדולות כ"ן שיהו כותבין שדי בין פרשה לפרשה תחת הלוח בקנה כדי שיהא הלוח כנגד חלק ואז יוכלין לראות שדי מבחורין עם יקוב חוד גדולתו. וכתבו אם לא יעשה כן שכתוב שם דעתה נפסלת וצ"ח ע"ב. (ד' ולא נהגו כן אלא כמו שכתב הכ"מ)

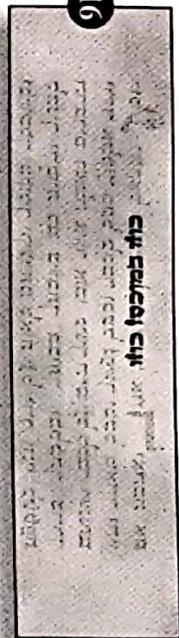
פרישה

לוחות י"ל דיכל לכתוב אות אמת הן לפרשה או יוכל לכתוב תחת שדי לחיובם קטנות. וברך לעשות נקב פלגין כדי לגל יסוף נכח שדי ב"ב הדין מייטני (פ"ג ט"ו ה' י"ג) יעשה נקב קטנה שמתוכן ט': (ח' והם כוונו במרכסיה בודאי. ויחטין לוחות ל"ו פתוחה פתוחה פתוחה פתוחה פתוחה כל אות שמתחלק בלשון ספירה. ה"ה עיינו (הפ"י יוסף מה שכתבו לו מה לכתוב ק' היה נקב עומקו של כל פתוחה ומה לכתוב ק' עומקו ומה עומקו)

הנהגות המפורסות

בין בפס"ז, שומק ר"ב ג"כ. (כ"ו בפס"ז) ילא בסוף ולא קשרו י"ב אדוני והוא עם בתוכו ל"ב ג"ה ד"ה והנהגות: (כ"ו) היה לשון המנהגים בזהויה גדולה בזכות טו ע"ה. זה השם וקצת שורש ק"ש להדין על האדם שמתין והדין בהמדין פ"ק ב' השמעות (ה' ג"ה) בשור של פגעים יושב פתוח עיניו בעל שור וזו ועל כן כותבין זה השם על המורה מבחורין וזו פרשה שבת שבת. (כ"ו) לפיכך הולטות קצתות: (ל' בראשית) לפרה איתא יתהא זמורה וקלה על ז' יימיהו הנהגות הדין ט"ו. והוא שמתין פ"ה בעל ג"ה בשור כתי' לעתה. בעל הדמיה עם

אותם תצא מאחורי האות המתאימה לה, כותבים את השמות "כוזז במוכסז כווזז" כשראשיהן הפוכים מכיוון כתיבת הפרשיות(16)לה.

כב. לא כתב שמות אלן, או שנומחקו, המזוזה כשרה אלא שיש לתקנה'לט.

■ הוספה על הנכתב במזוזה

כג. מלבד כל זאת אין להוסיף דבר על הנכתב במזוזה, לא בתוכה ולא מאחוריה'מ, לא בדיו ולא בעפרון (pencil) או אפילו הקיקה לחוד, ואם הוסיף יש אומרים שהמזוזה פסולה'מא. ולכן יש להיזהר למחוק את סימני ההגהה וכדו', לפני קביעת המזוזה.

■ קניית המזוזה
מזוזה מהודרת

כד. מצוה לקנות'מב מזוזה הכתובה בכתב נאה ועל קלף נאה'מג, כדי לקיים

ברכה 'מעין שבע' בערבית של שבת (שבת כז, ב), וכדברי הירושלמי (מתיבתא פ"א ה"ה) אע"פ שבטל השמד המנהג לא בטל. **לט.** משנת הסופר (נמ, כב) בשם קול יעקב (רפח, ז). **מ.** ע"פ רמב"ם שלחן ערוך ורמ"א (רפח, טו). ואף שמצאנו להרבה מגדולי הראשונים שכתבו חותמות ושמות מלאכים במזוזה [ראה בראים (סי' יח), מחזור ויטרי (סי' תקט"ז), אשכול (מהדו' אלפך), מזוזה עא, ב], ספר הפרדס לרש"י (סי' רפה) ועוד] מכל מקום למעשה קי"ל שאין לעשות כן. **מא.** ראה בזה בעקרי הד"ט (ויד לא, יד) יד הקטנה (ב, א), ש"ת חתם סופר (אבט"ז ב, א), שו"ת אגרות משה (ויד ב, קמ), שו"ת יביע אומר (ב, יח), ויד (כ) ובאריכות בשו"ת (יט, א), שו"ת בצל החכמה (ב, יח), שו"ת ציץ אליעזר אז נדברו (ג, סב) שדנו בזה אם המזוזה פסולה, ואיזו צורת כתיבה פוסלת, ואם גם כשכתב מכתב'ו הדיון כן. **מב.** אבל אין מצוה מיוחדת בכתיבת המזוזה [ראה באריכות בביאור הגר"פ לרס"ג (עשין, שם) ע"פ הרמב"ם (מזוזה ה, ד) והטור (רפח, טו)]. **לח.** רמ"א (רפח, טו) ובבית יוסף כתב שלא נהגו כן, אך בזמנינו חלק מהסופרים הספרדים נוהגים למחוב כן [ראה בשו"ת יביע אומר (ח, ויד כח)]. טעם כתיבת שמות אלן לא נתבאר, ובודאי יש בהם ענין גדול ע"פ סוד [ראה במצת שיעורים (שער המזוזה) ועוד, וראה גם לעיל בפרק א' עניף (מז)]. והג"ד ראובן מרגליות בספרו יסוד המשנה ועריכתה (ב, הע' ז) מציע הסבר לכך ע"פ המוכח לבטל מצות מזוזה, ומעשה יש לשער כי אז כתבו כסימן חכר במקום המזוזה את אלן האותיות הסמוכות לשם ה'ד' אלקינן ה"י שבשמע ישראל כאשר מציינו במסכת מעשר שני (ה, יא) שהיו כותבים ת' תחת 'חרומה' וכו"ב, וגם אחרי כן לא נתבטל, כ'שמעי' שקבעו בקדושת כתר (פיה יוסף א"ח סי"ח תכ, מתשובת הגאונים), הפטרות (תשי ערך הפטרה), 'יראו עינינו' בערבית (ש"ת המשב"א א, יח).

המזוזה יהיה סינוף תמיד ולכן טוב יותר שהמזוזה לא תראה זאת (וגם כשי' ו'ל' סי' על אחורי הדלת שקבעה כסתל אחורי הדלת פ"ט חלל כמזוזה אסור דמותר כפ"ט מדברי כנעק"י וברמ"א ודו"ק)

מן כיצד קובע המזוזה לאחר שהניחה בשפופרת כמ"ט בסעי' ג' ימסמנה במסמרים במזוזת הפתח או יחפור בה חפירה ויקבענה בה ולא יעמיק לחפור טפח בעומק שאם עשה כן פסולה דכתיב ובשערך מקום סגירת השער וכשעמקה טפח לאו בשערך מקרי (ג"ח) כן כתבו הרמב"ם והטור והש"ע וכתבו עוד תלמה במקל במקומה ולא קבעה פסולה ע"ש ומבואר מדבריהם דזהו לעיכובא שהמזוזה תחבר למזוזת הכותל ע"י מסמרים דחקא ומסתברא אם יכרוך המזוזה בנייר וירכנה ברבץ אל מזוזת הכותל דשפיר דמי דמה לי מסמר ומה לי רבץ כיון שנתחברה חיבור גמור מיהו בלא דיבוק כגון שיעשה בליטה כמזוזת הבית ויניח או יעמוד שם המזוזה אינו כלום כיון שלא נתחברה חיבור גמור למזוזת הכותל.

פסולה עכ"ל וזהו כרשי והרא"ש כתב ג"כ דנתנו העולם כרשי והטור כתב והמקרקין יוצאים ידי שניהם חציה בוקיפה וחציה בשכיבה כנו"ן כטובה עכ"ל אך לפי חתקב"ט המזוזה ונוחה להתקלקל כמובן ויראה לי דלכן רבינו הרמ"א שינה לשוט בסעי' ה' כמו שיכתבאר בס"ד (וע' נמרו"ב).

י"ח וז"ל רבינו הב"י צריכה להיות זקופה ארכה לאורך מזוזת הפתח ויכוין שיהא שמע דהיינו סוף הנלילה לצד חוץ עכ"ל כלומר לצד אויר הפתח ולא להכותל וזהו מירושלמי (ט"ז) וכתב רבינו הרמ"א וז"ל וכן נהנו אבל י"א שפסולה בוקופה אלא צריכה להיות שכובה ארכה לרוחב מזוזת הפתח והמקרקין יוצאין ידי שניהם ומניחים אותה בשיפוע ובאלכסון וכן ראוי לנהוג וכן נהגין במדינות אלו ויכוין שתתא ראש המזוזה דהיינו שמע לצד פנים ושיטה אחרונה לצד חוץ עכ"ל כרי שרדעת ר"ח תהיה כמסוכנת ושהנכנס לבית יקראנה ואין זה ענין למה שנתבאר שיהא שמע לצד חוץ דזהו בעובי המזוזה צריך להיות שמע דהיינו סוף גלילתה לצד אויר הפתח ודברי רבינו הרמ"א הוא על אורך המזוזה כמובן (וה"ט נחלת דבריו וכן נכנו וכו' נמדינות של הכ"י ומ"ט ח"כ וכן טענין וכו' נמדינות אלו וע"ך סק"ט ודו"ק).

מן ודע דמלשון ימסמנה וכו' או יחפור בה חפירה וכו' משמע להדיא דבחופר חפירה א"צ מסמרים דהקצ"ח דכיון שמינתת בתוכה הרי היא כאחת עם מזוזת הכותל דדחקא כשהיא על מזוזת הכותל אינה חיבור בלא מסמרים ולא לשהיא בחוכה (ואף דלכאורכי מלשון רש"י ותוס' כנ"ט ק"ב. כ"ט כגונתא תמטע דגס על המזוזה א"צ מסמרים וכ"כ הכ"ח אין ראי' משם וע' במהר"ם לונלין וכ"כ שם כנעק"י וז"ל שיקבענה שם בנכרים או כסיד וא"ל לחקוק בתוך המזוזה עכ"ל וכן מפורש בירושלמי שלפי ענינה שאומר ואסילו לא סמרו ומריך וזהו תרי וכו' שסמרו ופתח וסוף שיחדו לכן של בית מליון היו עובים כן כפולמסלות פ"ט. וכו"ט דכשייחדו לכן תהא גס נקניעות כגון שזר כסנית אינו מופיל בלא סימור וכו' דאמר אסילו לא סמרו וכו' כהולך בדרך ופושט רק לזכרון כעלמא כמו בשפת מלחמה אילו לפס קניעות בית ופטורים מן כדן מעוזה אלא של בית מליון היו תולין לזכרון כעלמא וזמו כמנחות ל"ב: של בית מוננו היו עושין כן כסוגיקות כן וכו' למזוזה פ"ט ותמיכתי על הכ"ח ועל ס"ך סק"ו שכתבו דלפי שעה א"צ מסמרים ע"ט דמשמע מלגוס שיואלים כזה יאיתו כן כפ"ט דא"צ מזוזה כלל ככה"ג אלא לזכרון כעלמא ואולי גם כוונתם כן כוא ודו"ק).

י"ט דבר פשוט הוא דתחלה יקבע מזוזת הפתח כראוי ואח"כ יקבע בה המזוזה דאלו יקבע המזוזה במזוזת הפתח קודם שקבע מזוזת הפתח להכותל כראוי הוה תעשה ולא מן העשוי ופסולה ומבילא אם נטר המזוזה של הפתח מהכותל ביחד עם המזוזה כשיקבענה אח"כ צריך לייסור המזוזה במזוזת הפתח ויקבענה למזוזת הפתח בהכותל ואח"כ יקבע המזוזה ואם לא עשה כן פסול משום תעשה ולא מן העשוי ודע שיש מצריכים שהמזוזה תהא דחקא לחוץ ולענין אין קפידא ודי בהיכר קטן שיש שם מזוזה ובהכרח לעשות כן כשיריאים שלא יגנבוה (פס"ט סק"ט כש"י י"ה) ופשוט הוא שאם מזוזת הפתח איננה עבה וא"א להניחה באלכסון יעמידנה זקופה דכן עיקר דרינא כמ"ט (ראיתי כפ"ח סק"כ כש"י כהנ"ט הנ"ל בלא יכרוך המזוזה כלל בלא תהא חליט נינה לכותל פ"ט ותיבא כתיי לנד שכלל הסוקיקס אינו כן כפ"ט עוד קב"ה דה"ך יקבע מסמרים כהמזוזה שלמה ומה שייך חליט הא כלל נטל להכותל ומי נרפא כנייר כהמזוזה כרוך בה הו' כהפופרת של סן או של מתכת סכעליה או כזכרים של עלם מזוזת הבית ונכרו שהשומע שמע ופסול דע ככ"ט כ"ט ק"כ. כתוב כש"י רבינו יונתן אשילוי יש לאדם כרכב כמים וכו' שאינו נכנס להס רק שסס כשנה כולס מייניב כמזוזה כזה מקרי דירב ע"ט):

על גליון ס"ת וכו' ה' סעי'.

חמירה לקרושה קלה ומזוזה קילא קרושה אף מתפילין לפי שכתפילין יש ד' פרשיות ובמזוזה שתיים רש"י

י"ז אמרינן במנחות (ל"ג) ע"איה בסין נגר פסולה ומאריך שם בזה ולפירש"י שם צריכה המזוזה להיות מקומד דחקא ומושכב פסולה ולפירית שם בתוס' הוא להיכר דמקומד פסולה ומושכבת כשירה ע"ש והרמב"ם בפ"ה דין ח' כתב חפר במזוזת הפתח והכניס המזוזה כמו נגר והיא ככריח הקרשים בטבעות

ר"צ שלא לכתוב מזוזה א' אמרינן במנחות (ל"ג) ס"ת שכלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזות לפי שאין מורירין מקרושה

בגין הבלנות צ"ל ד סוכה ה"ג
הנהגה ה"ג וכו' ב גפ"ג הכל'
צ"ל והנהגה הייחודי בשם רמ"ז
ג גרם כלבו צ"ל ד הרה"ש ס'
בכוח ד רמ"ש פ"ו המלכות צ"ל
המשה נ' וברכות ט' א המוח ה"ג
וכד הר"ף והרמ"ש שם והרמ"ש
עשרה זקנים

יח * וספק ברכות להקל בג"י ספק
בכרתים דס' נדרות להקל וכל
לקשות הלא הקולל של הרמ"ש צ"ל
לפשיט חזקה וכו' חס לונג ב"ס
אילו נכסה כולל חייב לנדר עליו וכן
לספק לנדר כדל"ס ח"כ נחלא חזקה
של הרמ"ש קולל וקולל של הרמ"ש
חזקה וכו' וכל צ"ל ח"ש הרמ"ש חייב
ליוס חייב צ"ל חל לא חייב לנדר
חף לנדרו הרמ"ש על כמות לילה
שלוש ביום ולפי ח"ש רמ"ז וספק
בכרות להקל ביום כח"ש כד"ס
הרמ"ש עיקר כ"כ מותר לנדר אוחו
ג"ל ע"ז כס"ז:

יח יג לפתור. לנדר חל כפולת
כקופתו כמו בספר של המושב

לבושי שדר
גדול רמ"ד חל על לונג זה ליקח
לו נטח כח הרמ"א ברי"ד ד"ד נטח
גדול ח"ש חובת רק סוכ וכו' ח"ש
ס' ח"ש (ח"א סק"ג). (ח) כמו נטח'
ר"ז נ"ו חלבו בכח ר"ז כ"ס :

אשל אברהם
א [זן. ובהשגחה נ"ו קהל תר על
המדינה להטעם. נרביה ולא
בנתח ויוס טוב נתמלל נרביה ולא
נמללו בן כנסתים והחזירם להם לא
כלבו אור וחילול כלל נרביה הוא
חסור נמור וע"כ נפטר קבלה בהטעם
בזוהר שם נרמ נהה פנייה ופתור
דנים ק"ס ר"ל וכל כושר וברמ"ז
הראשון ובה נרמין הקהל כה"ן
הטעם ביוס הסוס שהו קרוב ליוס
ולכ"ל לוחש כמו נפילה ח"ש ע"כ :

חמם סוס
ס"י יח בבניא ס"ק א' לכה
סקרי. ג"ב כס"ע ס"י
ה' ס"ק ז' כתב דבליה בעין
יבבא סקרי יום דענין בשם
א"כ ככ"ס לענין ציצית דלא
כתיב יוס רק בראיה חליא בלחא
דכתיב וראיתם אותו וקסא א"כ
לא הוה ציטת עשה שהובן נרביא:
ס"י יח בבניא ס"ק ב' ספור
אף למ"ד. ג"ב אף
כשלבו אש' למ"ד ק"ל צ"ל.

ליקח למעמו טלית כמ"ש ס' כ"ד : ג ציזית . ס' ליקח לו (°) טלית (כ"ח
מדרכי) וערס' כ"ד דאזנה חוכה כ"כ :

יח א ולהרמ"ש . ס' כדל"ס שדק"ש דל"כ למה מהרי"מ ע"פ שה"ג הואיל
ומייבנס כלילה ע"פ והע"ה לא ע"ש : כתב הב"ח חס' היה טלית
עליו יסירו כשמתחילין ברכו מאחר
דעשיו אין לונשין העלית חלל למלות
ציזית חס יהיה עליו יראה כאלו סוכר
לינה זמן ציזית הוא וכמ"ס ס' ל' ס"ד :

ב וכליל יה"כ יתעטף . ככ"ח כתב הטעם
להדמות למלאכים . וכת' הלבוש ס'
תקס"ה אין לו י"ג מדות בלא עטיפה וי"ג
דכל עונר לפי המדינה לר"ך להתעטף
ברמ"א מלמד שנחטף הקב"ה כש"ן .
מפני כבוד נכור : ג סריניס כו' . כמו
כנ"מ דלהרמ"ש ססוקר כמות לילה ביום
חייב ח"כ הסריניס חייבים ציזית ורבינו
חליה היה עושה להם ציזית כו' עכ"ל .
ומנהג פשוט שלא להטיל כדריים בין שהם
סחמים או למר עכ"ל ב"י ועממא לא
יעממא למה יפטרנו של למר וכס' ירחים
כתוב ג"כ שחייבים . וכמדרכי כתוב איתא
כספרי כמות פרט לסדין וכו' שחין חייבים
כליזית כלל חלל אחוץ שהן דרך לבינה
ואשר תכסה בה נמי משמע דרך מלנוס
וחפ"י דרך העלמה שחייב בכלאים הרעת
נוטה לפטור דלא אחתקם חלל ללבינה וכריים
וכסתות נמי משמע כספרי דמתעטף מאשר
תכסה בה ולא הודה לו ר' ע"ש נחום'
עכ"ל ולר"ד צ"ל הא דחופלני בית שמאי וביה הלל כסדין כלליה היינו כשנחטף בן (°) כמו שעשה ר"י בר אלעאי וכו' דף מ"א כתבו דנבי ציזית ח"ן להק
בין הלעם ללבינה . וכל דכסדין של למר יעשה קרן ח' עולה לפטור מליזית חלי"ב דכ"ע : ד מעלות השחר . ונ"ל דה"ה במיר עד לאל סוככים :

יח א על עשיית הלליית . שחין בעשייתה מוזה חלל כלבישתה עיין ננמ' ס"ד דמנחות . ולי"ע מ"ש במוזה דק"ל שר"ך לכרך כקופסה כמ"ש כ"ד ס'
רס"ט דהתם נמי ק"ל חוכה הרד הוא דכ"ו שאינו דר בחוכה פטור ממוזה וכ"כ התוס' במנחות דף מ"ד ולכן צ"ל דסתמא דמלתא נחמס
קובעה כשרד בחוכה לכן מנריך על עשייתה חלל טלית מסתמא קובע בו ציזית עד שלא לוכשו לכן אינו מנריך על עשייתו ווא"ל חס היה לכוס ציזית
ונפסקו לו והטיל בו ציזית אחרים מנריך חק"ז לעשות ציזית כמו במוזה מיהו י"ל דמיר כשנספק מחייב לפסנו ולחקו וע' בשב"ח דף ק"ח משא"כ נחמס
לא הטיחו רבנן לעקור דירתו והפטר דה"ה במוזה חס קבע בו מוזה קודם שרד בחוכה לרור כשכנס לרור כתוכו מנריך חק"ז לרור כביה ש"ס בו מחת כר"ל

ע"כ ולר"ד צ"ל הא דחופלני בית שמאי וביה הלל כסדין כלליה היינו כשנחטף בן (°) כמו שעשה ר"י בר אלעאי וכו' דף מ"א כתבו דנבי ציזית ח"ן להק
בין הלעם ללבינה . וכל דכסדין של למר יעשה קרן ח' עולה לפטור מליזית חלי"ב דכ"ע : ד מעלות השחר . ונ"ל דה"ה במיר עד לאל סוככים :
יח א על עשיית הלליית . שחין בעשייתה מוזה חלל כלבישתה עיין ננמ' ס"ד דמנחות . ולי"ע מ"ש במוזה דק"ל שר"ך לכרך כקופסה כמ"ש כ"ד ס'
רס"ט דהתם נמי ק"ל חוכה הרד הוא דכ"ו שאינו דר בחוכה פטור ממוזה וכ"כ התוס' במנחות דף מ"ד ולכן צ"ל דסתמא דמלתא נחמס
קובעה כשרד בחוכה לכן מנריך על עשייתה חלל טלית מסתמא קובע בו ציזית עד שלא לוכשו לכן אינו מנריך על עשייתו ווא"ל חס היה לכוס ציזית
ונפסקו לו והטיל בו ציזית אחרים מנריך חק"ז לעשות ציזית כמו במוזה מיהו י"ל דמיר כשנספק מחייב לפסנו ולחקו וע' בשב"ח דף ק"ח משא"כ נחמס
לא הטיחו רבנן לעקור דירתו והפטר דה"ה במוזה חס קבע בו מוזה קודם שרד בחוכה לרור כשכנס לרור כתוכו מנריך חק"ז לרור כביה ש"ס בו מחת כר"ל

שערי חשובה

גבונים וע' בשאנת ארי' ס"י ל"א כתב דכלאים בציזית לא טרא רחמנא אלא במקום בצוה ולכן טובטוס
ואנדרונינוס אפי"ן דחייבים כספי"א ס"ס כלאים אפור . ולכן אש' להך רבונת דס"ל סדין בציזית חייב
לעשות לבן של מינו ס"ס כמ"ס ובאנדרונינוס אין להטיל אש' לבן אכנר ששחן ללבוש ול"ח : ועיין כספ"ר בני סייח שמלכל נתקוס ס"ס ב' ספי"ר
דחבלת בן התורה ע"ש : ונראה דאף אם נאכר שהוה בריה מ"ב לא אעטב באיסור כלאים דהא גם לבנים
חייבים וא"כ ספיר שייך הך טעמא שאינו ראוי לבילה דתכלת . ועוד כתב בשאנת ארי' שם דאם הנכד הוא
ספק בה חיוב ואסור להטיל בה תכלת כסוים ספק כלאים או אש' אם הוא של ששחן אין להטיל אסילו
לבן כמ"ס דאע"פ שאינו ראוי לבילה בין התכלת ע"ש : (ד) ציצית לחוכה . בעה"ש וכו' א"ר בשם ספרי
יראים להלביש לקטן טלית קטן כשיועד לרבר ולחכות חלבושיו כשיעור לבן ג' טנים וכו' וס"י כי האדם
ע"ן השלח כבר להענין הוא ג' טנים עולה וכן להרנין באתיות התורה ע"ש :

ס' יח (ג) תכלת ערביה . עבה"ש . וכתב בר"ם שיש ליהוה שלא להיות כעוטף בציזית וחפילין אחר
שקיעת החמה ויש להסיר כפל ראשו בעת שקיעת החמה . ע"ש בשם ספר הכוונות שהא"י ויל
היה נגוד בתכלית והיה חושש פאר ברבר הוה . וכ"כ בית דוד בשם הפוקל הקדוש מהרי"ל ניקטליא ו"ל ע"ש
ועיין אש"ל אברהם : (ד) ובלי"א יורה"ד ע"ן בא"ר בשם ספרי כנהני דגונותי דן כמ"ס ויח"כ אין מסירין
תכלית את אחר תכלית ערביה ע"ש ועיין בשו"ת בנחם עוריה ס' ק"ן דמה טוב לקיים מצוה ציצית בחטשה
באב בשלית קטן בלבד באוהו היום כ"ו וכנהני נכתב הרבר שלא ללבוש טלית גרול בשחית לידע סוד
בר עיין שם . וכו' כשלבי ציבור בשם סרת כנהני א"ה ל"א הפנהגה שלא ללבוש טלית שחית בחטשה סוד
גם לצורך להיות סנדקי למינה לא ילביש טלית ופי"ס ראייה סנדקי א' לבש ובדרך ואלא חייבי בידו ע"ש :
(ו) סדינים . ר"ל בין של ספק או של גמר . וכי בני ועממא לא יזעמא לתת ויחזרו ר"ל

ואינו חוכה נכרא . כזה מתורן למה מברכות הגשים על לולב דהוא ג"כ מ"ש
שה"ג ותירן ס"ה שאינו חוכה נכרא שא"ס ח"ס ח"ן עליו מיוב דאורייתא לקחת
טלית בת ד' כנסים חלל חס מתעטף חייב לפשות ציזית משא"כ לולב דנבי חס
הוא חוכה נכרא שהוא חוכה הגוף :

יח (א) להרמ"ש כו' . ומ"מ עומד לאל
לר"ה כליל שנת נפילת סס ציזית ולא
כיו משני שהם וכו' הנגד והמשיקוה :
(ב) ולהרמ"ש וכו' עתמו מדלמריך עבר
דל"ן לפשות סדין כלליה גורר מקום כמות
לינה ולא חמרי' שחא יתכסה בה כלילה .
ש"מ דכמות המיוזה גם ליוס ח"ן לחוש חס
לוכשו גם כלילה וסיקר החשם מחשת כמות
המיוזה ללינה למוד שנו לא חומר כלאים
לנמרי משא"כ ככמות המיוזה גם ליוס כ"ך
שהוה בו ספס ח' כלאים חומר לנמרי :
(ג) מיוחד ג"כ ליוס . חכל על המיוחד
ללינה לא ינריך ביום ולאסוקי מרמ"ס :
יח (א) חוכה נכרא . ח"ן זה סוכר
למ"ש רמ"א כס"י י"ז דל"ע
חוכה נכרא דהתם כח למשע שאינו חייב

ג"ד קטן היודע להתעטף אביו צריך ליקח לו ג (ד) ציצית לחוכו
הנה דוקא שיועד לעטוף ב' ציזית לפניו ושנים לאחריו [הנהגה מיימוני ס"ז]
יודע ללחוז הציזית בידו נשטת ק"ש [מדרכי סוף פ"ק לולב הגזול] :

יח זמן ציצית וכו' ג סעיפים :

א א לילה לאו [א זמן ציצית הוא דאמעיש מוראיתם
אוחו] (א) להרמ"ב"ם כל מה שלוכש בלילה פשור
אפ"י הוא מיוחד ליום ומה שרוכש ביום חייב אש"י מיוחד
ללילה ג א (ב) ולהרמ"ש כמות המיוחד ללילה פשור אפ"י
לובשו ביום וכמות המיוחד ליום או ליום ולילה חייב אפ"י
לובשו בלילה : הנה * וספק ברכות (ה) להקל ע"כ ח"ן לנריך עליו חלל
שכלושו ביום והוא (ג) מיוחד (ב) ג"כ ליוס [הנהגה מיימוני] ואשר [ג] תכלת
ערביה אש"י שערדין יוס הוא ח"ן לנריך עליו [פסקי מהר"א ס' ק"א]
ב (ה) וכליל יו"כ יתעטף (ה) עבוד יוס וינריך עליו [משנ"ן] :

ב ד ג (ו) סדינים שארם ישן בהם בבקר אין
משירים בהם ציצית :
ג ה מאימתו מברך עד הציצית בשחר משיכיר בין תכלת
השחר ולי"א דמנריך עליו וכן טענה [מדרכי ס"ז דמנילה] ולא נכשו קודם לכן כגון נפליטת לא ינריך עליו ופסיד
היום יתמשע בו וינריך [משנ"ן] :

באר היטב

הס ינכרו . ותמה ח"י דנהי דטומטוס ינריך מהא"י עתמא וגם אהרונותים למ"ד ספי"ק הוא . חלל למ"ד מ"ס
כפי עממה הוא למה ינריך כשנשי"ג ועיין כספ"ר בני סייח שמלכל נתקוס ס"ס ב' ספי"ר
להחמיר כ"י לנריך חס נלמר ספק ברכות להקל : (ד) ציזית לחוכה . דוקא פסוח מבן י"ג חלל מי"ג ולי"ך ס"ב
כגיני' כנדול . ומ"ש דרשוט מהרי"ל כה"ל . כשח"ן שמהניגים שגם כפרים גדולים ח"ן מתעטף כלליה עד משנ"ן
להם ש"ס ומטמו להם חק"ר רמתי גדילים חששה לך ומסך ליה כי יקח חס חס' . הוא דבר חשש רב
שלא ישא חשה יח"י ישוב ונטל ממוזע ציזית ציזירי כנהני' וצ"ש . ועיין בשי"ס דקדוקין דף ח' ונכ"ס ס'
ח' . והמ"ס ס' ח' סק"ג כ' משמע מנמרח דכמור לא הי' מכסה חלל מסודר דרנכן כ"ס :

יח (א) להקל . דהיינו דוקא לענין ברכה . חלל ציזית חייב להיו . ע"מ : (ג) ג"כ ליוס ס"ר גם ליוס חס'
גם מיוחד ללינה ומכ"ש ליוס לנר . כשנשי"ג וע"מ : (ג) תכלת ערביה . ובתפנית ציבור כי הכיס חס'
הטלית כשהגיע לרצו . וכנ"ג כ' ע"ך לאחר פרטים עיין כשזיורי כנהני' ועיין ס' למ"ד סק"ג (ר) וכליל יו"כ
מהר"ש מי ששכח או הויר ולא נחטף ציזית כל היום . אחר שיחפלו פרטים יתעטף מני כבוד ולי"ך
וכל העובר לפני החינה לריך להתעטף . וכל"ל כתב דאף האומר קר"ש יחוס ויתעטף מני כבוד ולי"ך
מנריך עליו : (ה) עבוד יוס . ולא יסירו כלילה לפי שדומין למלאכים ממוטפים לנכוס כ"מ . וע"ד חס' :

י"ל דמחויב להקדים מזוזה דדלמא כל"ב, כנלענ"ד^ח.

ואגב אודיענו מה דנ"ל לדינא, במי שיצא מדירתו לבית אחר לדור שם, ויש שם מזוזה מכבר שהניח שם הדר הראשון, דמחוייב הוא לברך על המזוזה דזהו מצוה חדשה לו בבית זה, ואף דהוא פשוט, כמדומה אין נזהרים בזה ומצוי לשכוח^ט.

ונ"ל דגם ההולך מביתו לעסקיו בשוק שעות הרבה ופעמים נוסע מעירו על איזה ימים, דלכאורה הדין דכשחוזר לביתו יברך על המצוה, דהא בנתיים שלא היה בדירת ביתו לא היה עליו חובת מזוזה, ומתחיל עתה חיוב חדש, [ואף דמחוייב ביתו לדור, מ"מ בשעה שאינו בביתו אינו מקיים מצות מזוזה בזה, עי' מג"א (סי' כא ס"ק ב), וגם בני ביתו פטורים דאין הבית שלהם, והוי כדר בבית שאולה ושכורה] ויהיה כמו יוצא מסוכה לעסקיו וחוזר לסוכתו דמברך, וכמו פשוט טליתו ע"ד שלא להתעטף בו מיד, שחוזר ומברך כשלוכשו (ועי' מג"א סי' ח ס"ק יח) וצ"ע לדינא. ידידו

הק' עקיבא כמוהר"ם גינזו זצללה"ה מא"ש

אחר זמן רב בא לידי ספר ברכי יוסף וראיתי שכתב בפשיטות (כאורח חיים סי' יט) בדין הראשון הנ"ל דשוכר בית שיש בו מזוזה דאינו מברך, דלא תקנו הברכה רק על שעת קביעת המזוזה, וממילא גם בדין הב' הנ"ל בנוסע מעירו ואח"כ חוזר לביתו אינו מברך, ולדינא צל"ע.

ממקודש ממילא מוכח מההיא דשלמים, דמצוי לא מקרי תדיר, א"כ הוי תפילין תדיר לגבי מזוזה וכנ"ל, (ועי' שאגת ארי' סי' כח). ואף בלא פירושינו זה בירושלמי, עכ"פ מתוך הראיה הנ"ל יש לפסוק כר"ה דאף אם ננקוט כפשט, דטעמא דר"ה דמצוה דחוה"ג עדיף, הא מ"מ סברת שמואל למחשב מזוזה תדיר לגבי תפילין נדחה לפי סברת רבא דמצוי לא מקרי תדיר, וממילא קיימא הממנ"פ הנ"ל דתפילין קודם למזוזה.

ולפ"ז לענין מזוזה לגבי סוכה ולולב, י"ל דתליא בב' תירוצים בזכחים שם. דל"ק דקתני אוציא מילה שהיא תדירה היינו תדיר במצות, אבל מ"מ לא מקרי תדיר רק מצוי, ה"נ מזוזה לגבי סוכה ולולב דהם מקרי תדיר, דמחוייב עכ"פ פעם אחת בשנה ומזוזה לא. אבל לל"ב דמילה לגבי פסח דמי לתדיר ועי' פירש"י כיון דמצוי הרבה מפסח, א"כ ה"נ מזוזה לגבי לולב וסוכה, דדוקא לגבי תפילין מקרי תדיר, כיון דתפילין עכ"פ בכל יום ומזוזה אפשר דפוטר עצמו לעולם מחיובו, אבל לולב וסוכה כיון דהם רק פ"א בשנה ומזוזה מצוי הרבה מקרי מזוזה תדיר.

וא"כ הא ספיקא דדינא במזוזה לגבי סוכה ולולב הי מינייהו תדיר לענין הקדימה. ונ"ל ההכרעה כיון דל"ב מקרי מזוזה תדיר ומחוייב להקדימו, דהוא תדיר ומקודש, ולל"ק דלולב מקרי תדיר, מ"מ הברירה בידו להקדים איזה שירצה, כיון דמזוזה מקודש ולולב תדיר כמו שכתבתי לעיל בשם הרמב"ם, ממילא

ח. ועי' גם בחי' רע"א ליור"ד סי' רפה סק"א שהאר"ך בזה. ובפתחי תשובה שם סק"ג ובאור"ח סי' תרכ"ה. ועי' מקדש מעט (על הדעת קרושים) סי' רפה סק"ד אות יט דמזוזה קודמת מטעמא אחרינא כיון דזמן קיום מצותה נמשך יותר.

ט. ראה להלן (אחר החתימה) בשם הברכ"י דאינו מברך, דלא תיקנו הברכה רק בשעת קביעת המזוזה. האחרונים נחלקו על רע"א בדין זה, והוכיחו מרכינו יהונתן ב"מ קא,א (בשטמ"ק שם) ומהנמוק"י הל' מזוזה, שגם כשיצא מן הבית ואינו דר שם חייב ג"כ במזוזה, כיון שנכנס שם לפרקים לא פקע ממנו חיוב מצות מזוזה, לכן ל"ש לברך שהרי גם בשעה שיוצא מביתו ולא דר בבית לא פקעה ממנו המצוה. ראה שו"ת עין יצחק ח"א יור"ד סי' ל"א ודבר אברהם ח"א סי' לו בסופו בהגה"ה. וע"ש שדחו גם ראית רע"א מהמנ"א סי' כא. וכן העלה לדינא בשו"ת תועפות ראם סי' מ"ג דלא כרע"א. ועי' צמח דוד. ור' בארוכה בספר פני אריה (לרבי אריה הלוי, וילנא חרל"ג) דף ד' ע"א ואילך שהאר"ך בזה לחלק בין טלית למזוזה וכן מסוכה ומבאר שם נדר מצות מזוזה ועל מה קבעו חז"ל הברכה.

פרק א

סדר קביעת המזווה בקצרה

'שומר מצוה לא ידע דבר רע' ר"ל שמחוייב כשירצה לעשות איזו מצוה לא יעשה אותה בחפזון ובפתאום, רק שישמור וימתין ויתיישב בדבר היטב איך יעשה. ונ"ל שזהו ג"כ מש"כ 'ושמרתם את המצות'. וזהו שיסדרו לומר 'הנני מוכן ומזומן לקיים' וכו', ור"ל שכבר אני מוכן ומזומן. וזהו 'הכון לקראת אלקיך ישראל' ר"ל שתכין את עצמך מקודם ולא בפתע פתאום. וכבר בחנתי בנסיון שכאשר עשיתי מצוה בפתאום לא קיימתיה כראוי לכן צריך להיזהר בזה'.
(חיי אדם סוף כלל ס"ח)

זמן הקביעה

- א. יקבע את המזווה, קודם וסמוך לתחילת דיורו באחד מחדרי הבית^(א), או קודם וסמוך לכניסתו לחדר כדי להניח בו את חפציו^(ב).
- ב. במקרים שקובע בלא ברכה, יכול להקדים ולקובעה מיד לאחר גמר בניית הבית והפתח^(ג).
- ג. הדר בבית בלא מזווה מבטל מצות עשה בכל רגע. לפיכך התחיל לדור בבית, יקבע מזווה מיד ללא דיחוי^(ד).
- ג. גם בפתח החצר וחדר המדרגות וכדו', יש לקבוע מיד בתחילת הדיור^(ה), אלא שכאשר מצויים שם פועלים נכרים, ויש חשש לבזיון המזווה, אין לקובעה^(ו).

חכנת המזווה

- ד. ישתדל לקנות את המזווה בכסף מלא, ולא לקבלה בחינם, או בהשאלה^(ז).
- ה. לפני שנוגע^(ח) במזווה, טוב להחמיר^(ט) וליטול את ידו^(י) בכלי, כדין נטילת ידים לסעודה^(יא). ואם אין לו מים, ינקה את ידו באופן אחר^(יב).

(ה) כדין בית שער כדלהלן פל"ו סמ"ו, ופל"ז ס"ה.
(ו) כמש"נ בפרק ד ס"ד. אך אם יכול לקובעה בתוך הקיר וכדו', באופן שלא יהיה חשש שתגיע לידי בזיון, חייב לקובעה, אף אם זה כרוך בטירחה. וכפתח שבין הבית לחוץ אם יש חשש שיטלוה, יקבע מעבר לדלת, ואם אין אפשרות לקובעה אלא בחלל החדר יקבעה תוך טפח לחלל הפתח בלא ברכה. וכשקובעה קודם גמר הבניה בבנין, פעמים אף שהפועלים יהודים יש להימנע מלקבוע, דיש לחוש שתפול המזווה בלא כונה ותחבוזה.
(ז) כמש"נ בפ"ה ס"א. ולענין גמ"ח להשאלת מזווחת עבמש"כ שם בסקי"ד.
(ח) אך הנוגע בה דרך בגד וכדו', וכ"ש הנוגע בנרתיק, א"צ נטילה.
(ט) הרמ"א (או"ח קמז,א) כתב לענין איסור נגיעה בכתיבי הקודש בידיו, וז"ל ולא נהגו כן וטוב

(א) בפרק ח ס"א נתבאר שאף שהחייב מתחיל רק לאחר תחילת הדיור, יש לקובעה לפני שנכנס לבית, ויש לסמוך את הברכה לתחילת הדיור או לכניסתו לבית לצורך איחסון. ואף אם בדעתו לדור או לאחסן רק בחדר א', אם מברך על אותו פתח יקבע גם בשאר החדרים, כדי לא לגרום לברכה שא"צ, שהרי כמבואר ברמ"א (רפ"ט,א) הקובע כמה מזווחת ברכה אחת לכולם, ועי"ש בבית הלל (עה"ג) דהיינו אף בכמה בתים.
(ב) מדין בית אוצר כמש"נ בפ"ז סק"ו. ודוקא כשנכנס בעצמו אך אם רק הסבלים נכנסים יש להקל וכמש"נ שם בסק"ה, ובפל"ד סי"ד.
(ג) כמש"נ בפ"ח סעיף א. ואם אפשר טוב להזדרז ולקובעה בהקדם כמש"נ שם.
(ד) כמש"נ בפרק ב סי"א. ולא יתעכב, אף כדי לכבד אדם חשוב בקביעתה כמש"כ בפרק ב סכ"ו.